

Med Slovenci so to: I. Cankar (8 omenjenih del), F. Bevk (6 del), A. Ingolič (8 del), M. Kranjec (6 del), V. Zupan (7 del). Med tujimi avtorji izstopajo: F. Dostojevski (7 del), E. Zola (6 del), P. S. Buck (8 del), A. Christie (14 del), A. J. Cronin (6 del), H. Kinsalick (16 del), V. Holt (11 del), H. H. Kirs (13 del), E. M. Remarque (7 del), J. M. Simmel (11 del), E. Wallace (7 del). Med napakami naj omenim le, da je pri I. Torkarju navedeno delo E. Torkarja »Sol življenja« in da se je domačin P. Šimac znašel v svetovni literaturi 20. stoletja.

Raziskava, ki so jo za Kulturno in Raziskovalno skupnost Slovenije opravili štirje omenjeni raziskovalci pod vodstvom Gregorja Kocijana (nosilec naloge), daje vrsto tehtnih podatkov, ki z več vidikov ilustrirajo naš sedanji kulturni trenutak.

Andrijan Lah

Slovanska knjižnica v Ljubljani

IZMENJAVA POGLEDOV NA SLOVENSKO REFORMACIJO V TRSTU

Inštitut za slovansko filologijo tržaške filozofske fakultete zadnja leta razvija zanimive pobude, ki omogočajo poglobljanje študijskih možnosti, po drugi strani pa vodijo k izmenjavi rezultatov znanstvenega proučevanja. Ne gre tudi pozabiti, da ta dejavnost pogosto presega okvire strokovnega dela in prodira tudi v širšo tržaško javnost, v kateri si mora, žal, slovenska kultura še vedno iskati potrditve svojega mesta. Pomemben delež pri vsej tej dejavnosti imajo gostovanja profesorjev ljubljanske univerze, rezultati vseh teh prizadevanj pa se kažejo pri širjenju interesa za študij slovenistike. Značilno je, da v Trstu, kjer je zaradi znanih demografskih gibanj vse manj študentov, zadnja leta narašča vpis na slavistiko. Pa tudi sam položaj te stroke se izboljšuje v okviru organizacije študija na tržaški univerzi, tako da je sedaj možno na tej fakulteti pridobiti tudi slovenistično diplomu. Tik pred koncem leta 1985, torej na pragu štiristoletnice Trubarjeve smrti, je v Trstu zaživela zanimiva in vsestranska pobuda, ki je tržaški javnosti predstavila slovensko reformacijo in je v tržaški javnosti dosegla lep odmev. Gre za sklop akcij, ki so potekale pod naslovom Beseda in knjiga, priredili pa so jih profesorji inštituta za slovansko filologijo ob sodelovanju tržaške in ljubljanske univerze, uprave tržaške pokrajine, Narodne in študijske knjižice v Trstu ter Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani.

Prireditve Beseda in knjiga so imele dvojen namen. Po eni strani so hotele prispevati k izmenjavi strokovnih pogledov med znanstveniki, po drugi opozoriti tržaško okolje na plodno in ustvarjalno ozračje, ki ga je premožgel Trst v 16. stoletju, pa tudi na globoke korenine slovenske kulture, ki so nekoč lahko črpale življenjski sok v okolju, ki se danes domala ne zaveda bogastva tradicije slovenske skupnosti, saj jo komajda opazi ob sebi.

Ta drugi cilj prireditve, katere adresat je bila širša tržaška javnost, je skušala doseči predvsem obsežna in bogata razstava protestantskih tiskov, ki so jo priredili v Pomorski postaji, torej v elitnih tržaških prostorih sredi mesta. Čeprav je za slovensko javnost to v bistvu repriza ljubljanske razstave iz leta 1984, je bil to za tržaško okolje pomemben dogodek, ki je pokazal na starost slovenske kulturne tradicije, na njeno usodno povezanost s Trstom /in Koprom/, na enakovrednost slovenskega ustvarjanja z drugimi najelitnejšimi ter najproduktivnejšimi evropskimi tokovi 16. stoletja, pokazal pa je tudi na odmevnost tega slovenskega ustvarjanja v najvidnejših evropskih delih.

Za strokovno javnost je bila zanimiva in plodna okrogla miza o protestantizmu, ki je 23. 12. 1985. potekala na Inštitutu za slovanske jezike tržaške filozofske fakultete. Strokovne debate, ki je potekala enakovredno v italijanščini in slovenščini, se je udeležila številna publika, med katero je bilo tudi več ljubljanskih in tržaških univerzitetnih profesorjev. Okroglo mizo je vodil Jože Pirjevec, predstojnik inštituta – gostitelja in osrednji organizator celotnega sklopa akcij Beseda in knjiga. Okrogla miza je bila zamišljena kot izmenjava strokovnih pogledov in rezultatov znanstvenih raziskovanj med tržaškimi in ljubljanskimi strokovnjaki, med italijanskimi in slovenskimi proučevalci 16. stoletja. Žal so se diskusije udeležili predvsem zgodovinarji in literarni zgodovinarji, ne pa tudi predstavniki jezikoslovja ter drugih strok, vendar v omejenem času, ki je bil na razpolago, ni bilo mogoče osvetliti

vseh sklopov vprašanj, ki jih ta problematika ponuja. Uvod v diskusijo so predstavljali štirje ekspoziji, ki sta jih pripravila po dva slovenska ter dva italijanska raziskovalca.

Ferdo Gestrin je pokazal na družbene razmere v 16. stoletju, ki so omogočale nastajanje reformacije. Povzel je rezultate slovenskega zgodovinskega opisa, ki je ugotovilo, do kakšnih sprememb je prihajalo tedaj, pa tudi kakšni in kateri novi sloji so nastajali na slovenskem ozemlju.

Boris Paternu je opazoval slovensko reformacijo kot tisti idejni pojav, ki je omogočal konstituiranje slovenskega naroda, za katerega je ob odsotnosti drugih konstitutivnih elementov bistvenega pomena knjižni jezik ter literatura. Opazovanje najpomembnejših knjižnih dosežkov slovenske reformacije je Paternu privedlo do spoznanja, da je Trubar ustvaril pogoje za nastajanje sodobnega pluralizma in za osamosvajanje subjekta. Megiserjev slovar je primer racionalnega kulturnega sožitja v prostoru Alpe – Adrija. Jezikovna kultura v tem obdobju preseže pragmatično uporabnost in vodi v pravi kult besede, ki se kaže tako v bogoslužju kot v vsakdanjem življenju. Čeprav je ekspresivna vertikala v našem jeziku tega časa še skromna in njena estetska funkcija še ni izrazita, smo vendarle v teh nekaj desetletjih nadomestili osem stoletij trajajočo zamudo. Tudi na področju književnosti znanimo pomembne premike, ki nam kažejo odklon od univerzalizma k individualizmu.

Zelo zanimiva sta bila referata tržaških profesorjev, ki sta osvetlila slovensko reformacijo z italijanskega zornega kota. Profesor *Del Col* je pokazal italijanske centre, ki so se vključevali v evropske reformacijske tokove, med katerimi je zavzemal slovenski prostor pomembno prehodno mesto. Posebno zanimive so bile ugotovitve o vlogi Benetk, ki so bile v tej dobi eno najpomembnejših knjižnih produkcijskih in tržnih središč. Natančen opis razmer, v katerih se pojavljajo italijanski prevodi in izvirna protestantika, je pokazal nekatere paralele z razvojem tega gibanja pri nas. Tudi v Italiji krožijo kompleksno povezane različne protestantske ideje, ne pa le posamezni ideološki tokovi reformacije. Preganjanje protestantov povzroči tudi tu obsežno izseljevanje. V drugi polovici 16. stoletja so knjige potovale v Italijo v dobršni meri iz Gradca in slovenski prostor je bil pri tem verjetno pomemben posrednik. Nekateri dokumenti nam dajejo to slutiti. Referent je tudi opozoril, da je v Huminu deloval duhovnik, ki je v ohranjenem pismu svetoval svojemu znancu, naj se v Gradcu obrne na Konzula, kasnejšega Trubarjevega sodelavca. Seveda se tu odpirajo nova vprašanja o vlogi Slovencev pri širjenju reformacijskih idej, čeprav so bile do sedaj opravljene komajda sondažne raziskave. Del Col je v svojem prispevku opozoril na številne vire /npr. na beneški državni arhiv/, ki jih še nismo upoštevali pri slovenističnih raziskavah reformacije.

Silvano Cavazza je predstavil predvsem rezultate svoje študije, ki jo je objavil v reviji *Studi Goriziani* 1985. in bo v prevodu izšla tudi v reviji *Primorska srečanja*. Poudaril je, da je Trubar, če ga ne opazujemo zgolj z ljubljanskega stališča, še zanimivejša figura, ki je ob svojem delovanju v Gorici 1563. leta zbudil ostre reakcije oglejskega patriarhata. Poleg tega je navedel tudi številne stike, ki jih je imel Trubar z Italijani. Tu ne gre le za Bonoma in Vergerija, pač pa tudi za vrsto znanih beguncev, za italijanske tiske v Tübingenu itd. Osvetlitev nekaterih Trubarjevih verskih pogledov pelje do spoznanja, da imamo opravka z dinamičnim konceptom reformacije. Problematično pa ostaja prikazovanje Trubarja kot političnega delavca – demokrata in borca za pravice zatiranih kmetov.

Živahna razprava, ki zaradi časovne omejenosti ni mogla povsem izčrpati vseh odprtih problemov, je opozorila prav na potrebo po konfrontaciji reformacijskih gibanj v Italiji in Sloveniji. Slišali smo tudi o pomenu slovenskega prostora, prek katerega so se pretakali reformacijski tokovi. Pojavilo se je vprašanje o vlogi Kopra in Trsta v tedanjem gospodarskem in kulturnem zaledju obeh mest. Ponovno se je postavilo vprašanje o Trubarjevem odnosu do kmečkih puntov in o njegovem političnem nazoru, ki ni mogel mimo usodne odvisnosti od stanov in knezov. Zanimive so bile ugotovitve o ustvarjalni sili ljubljanskih protestantov, ki se ne da niti primerjati npr. z graškim krožkom, saj ta ni ustvaril praktično nobene knjige, čeprav je deloval v neprimerno ugodnejših razmerah. Slišali smo tudi o potrebi, da se na novo prouči osebnost Bonoma, čeprav ga njegovi biografi skušajo prikazati kot zgledega katoličana.

Na okrogli mizi je bil predstavljen tudi *dvojezičen zbornik Beseda in knjiga*, Slovenska protestantska reforma XVI. stoletja, ki ga je izdala ob tej priložnosti Narodna in študijska knjižnica v Trstu. V njem je poleg prispevka *Borisa Paternuja* objavljeno tudi razmišljanje *Jožeta Pirjevca* o pomenu, ki ga ima Trst za razvoj slovenske reformacije. Razložiti skuša, zakaj v »burnem sožitju teh dveh narodov ni bilo duhovnega srečanja, ki bi bilo plodnejše od tistega časa reformacije.« Poleg tega prinaša zbornik tudi *katalog razstave protestantskih tiskov*, ki ga je pripravil *Branko Berčič* na podlagi bibliografije Das

slowenische Wort in den Drucken des 16. Jahrhunderts /München 1968). Publikacija je oblikovno in tiskarsko naravnost presenetljivo bogata in bo zaradi svoje dvojezičnosti gotovo dosegla namen in odmevala tudi v italijanskih krogih.

Vse te prireditve, ki so potekale pod skupno oznako Beseda in knjiga, so toliko pomembnejše, ker niso bile predstavljene zgolj znotraj slovenskih tržaških ustanov, pač pa so se pojavile kot enakovredni del utripa tržaškega mestnega življenja. Prav zaradi tega velja prireditvi še posebna pozornost.

Zoltan Jan
Filozofska fakulteta v Trstu

Zapiski

ENAJSTO REPUBLIŠKO TEKMOVANJE V ZNANJU MATERINŠČINE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE V MARIBORU 17. MAJA 1986

Iz nagovora predsednika SDS prof. dr. Aleksandra Skaze udeležencem tekmovanja

Mladost nima predsodkov, ali jih vsaj ne bi smela imeti, radovedna je in navadno tudi kritična in sposobna, da sprejema svet z vso njegovo različnostjo in da se vključuje v veliki dialog svetovnih kultur, kot so se vanj vključevali in se vključujejo veliki mojstri slovenske besede. In ko smo se letos pripravljali na tekmovanje za Cankarjevo priznanje, smo najbrž znova lahko spoznali, kako zveni slovenska beseda v pomembnih delih Pavleta Zidarja in naših »zamejcev« – Alojza Rebule, Borisa Pahorja, Florjana Lipuša, Miroslava Košute, Gustava Januša, Marka Kravosa . . . neponovljivo individualno, slovensko in občečloveško. Slovenska beseda nam je pomagala spoznavati sočloveka in s tem tudi nas same, hkrati pa nas je opozarjala, kako se vse, kar izgubi svoj humani smisel, spremeni v frazo, senco, brezdušni mehanizem, masko, pepel . . .

Rezultati 11. republiškega tekmovanja v znanju materinščine

I. stopnja

1. Sabina Bratun, OŠ Franceta Prešerna, Kranj
2. Petra Bašar, OŠ Lucijana Seljaka, Kranj
3. Darja Pogačnik, OŠ dr. Josipa Plemlja, Bled
4. Sanja Leben, OŠ Borisa Kidriča, Ljubljana
5. Alenka Mrakič, OŠ Vuzenica
6. Monika Kukanj, OŠ Prežihovega Voranca, Ljubljana
7. Nataša Prunk, OŠ Antona Ukmarja, Koper
8. Tanja Dvanajščak, OŠ Bojana Iliča, Maribor
9. Mojca Furlan, OŠ Draga Bajca, Vipava
10. Janja Laharnar, OŠ Dušana Muniha, Most na Soči

II. stopnja

1. Matjaž Vrtovec, NSC Nova Gorica
2. Irena Vrabc, SGNŠ Vena Pilon, Ajdovščina
3. Alenka Velkavrh, SŠDSK Ljubljana
4. Andrej Bartol, SŠDSK Ljubljana

5. Nada Prodan, SPNMŠ Koper
6. Barbara Štrukelj, SŠR Ljubljana
- 7./8. Enja Škerget, SDŠ Maribor
- 8./7. Manca Plazar, SPNMŠ Koper
9. Anica Svetik, SNMŠ Jurija Vege, Idrija
10. Bojana Brejc, SŠDSK Ljubljana

III. stopnja

1. Mojca Schlamberger, SŠ za družboslovje V. Janežič, Ljubljana
2. Valerija Hotaln, SŠ ped. in kult. usm. Maribor
3. Marina Furlan, Klasični licej F. Prešerna, Trst
4. Karmen Klavžar, SDJŠ Škofja Loka
5. Vesna Čančer, Družb. in ekonomska sr. šola Novo mesto
6. Simona Kranjc, Sr. družboslovna šola Celje
7. Helena Vukšinič, Srednja družboslovna šola Črnomelj
8. Helena Poljanec, ŠC Vojvodina Tolmin
9. Katja Plemenitaš, Srednja družboslovna šola, Maribor
10. Evgen Kajin, SPNMŠ Koper